

C A P. III.

De morbi atrii curatione ex anti-
quorum sententia.

Scio equidem, non paucos esse medicos, qui sui temporis inventis ita superbire soleant, ut, quidquid boni habeat medicina, suo tribuant tempori, et venerandae antiquitati omnem derogare studeant auctoritatem ac prudentiam. Ita haud pauci inveniuntur, qui negent, veteres novisse, quid essent infarctus abdominales. Quidquid enim in hoc morbo ita frequenti cogitatum bene, et scriptum egregie est, ex solis recentiorum libris desumendum censent, ridentque eos, qui in atra bile antiquorum aliquid invenisse se credant non plane absolum et dissimile. Verum quidem est, antiquos non infarctuum nomine usos esse ad observata sua significanda; at in monumentis veterum explicandis ne quis verba magis agitet, quam res ipsas: res enim nomine diversae haud quaquam sunt semper dissimiles re ipsa. Comparatio Hippocratis atrae bilis cum haemorrhoidum fluxu haud quidem probare videtur, eum bene novisse omnia

nia infarctuum genera. Notum enim est, Hippocratem hanc comparisonem ea de causa instituisse, quia per haemorrhoides atram bilem naturalem excerni credidit; et nemo fortasse est, qui tale ponat argumentum, ut contendat, atram bilem antiquorum nihil fuisse, nisi infarctus recentiorum. Et, si praeterea antiqui, quia circulationis leges nondum cognoverint, infarctus abdominales ignorasse creduntur, nescio certe, an tanta a medico requiratur circulationis cognitio, ut intelligat, vasa in abdomine posse a sanguine spisso obstrui.

Quae cum ita sint: semper mihi valde fuit probabile, veteres non exiguam habuisse cognitionem infarctuum abdominalium, dummodo ea attento legas animo, quae de atra bile ab ipsis scripta et observata sint. Haud exiguum meae sententiae argumentum ipsa atrae bilis curatio exhibet, quae quidem tota in eo versatur, ut sanguis inspissatus et adustus, vasa infarciens, resolvatur, et cum circulationem sanguinis sani inire denuo nequeat, educatur. Libenter autem largior, medicinam recentiorum, sanioris therapiae regulis nixam, his indicationibus et prudentius, et melius satisfacere; quidquid enim medica cognitio habeat eximium et perfectum, ex observationibus, et experientia praecipue pendet, eiusque excellentia fortasse annorum serie magis, quam ingenii acumi-

ne perficitur; neque inde mirum esse videtur, antiquitatem aegrotis suis, infarctibus, aut atrabile laborantibus, male saepe consuluisse.

Primaria atrae bilis causa fuit adustio humorum, eorumque coagulatio, et inspissatio; quare antiqui, cum hanc morbi causam praecipue cognovissent, ea omnia in adustione iam facta cavere putarunt, quae humores maiori afficere possent adustione. *Hippocrates* igitur *de morb. II. 29.* abstinendum censuit a vino meraco, cibis acrioribus, validis exercitiis, calidis lotionibus, a solis aestu, ab iis omnino omnibus, quae humores fervidos reddunt, et adustionem in iis efficere possunt. At vero, cum ipsam adustionem, non solum ex dissipatione partium in humoribus mobiliorum fieri posse intelligerent, sed etiam eam saepe factam observassent ex quacunque alia causa, quae humores inspissare et in cinerem quasi convertere posset: ea omnia *Hipp. de rat. vict. in acut. S. IV. p. 404. ed. Foës. de morb. II. 9.* caveri iussit, quae concoctu difficilia sunt, et humores ingenti crudorum succorum copia implere, depravare et inspissare possent. Quibus quidem omnibus bene cavisse videtur Hippocrates, ne in humoribus nasceretur atra bilis; at vero nullo modo intelligitur, quomodo ipsa atra bilis, in humoribus iamiam orta, et resolvi et curari possit; et nimis certe pauca habet Hippocr. de iis medicamen-

mentis, quae atram bilem resolvere possint, et in eo multi veteres mihi peccasse videntur, quod materiae evacuationi magis intenti fuerunt, quam resolutioni, et ad evacuationem praeparationi.

Scio equidem, Hippocratem *de morb. mulier. II. S. V. p. 666. ed. Foes.* cucumeris agrestis partem interiorem commendasse; quid vero efficere posse credatur medicamentum ita infirmum contra materiam, immensa tenacitate vasis adhaerentem? At ne iniuriam intulisse videar venerandae antiquitati, concedendum sane est, veteres in humoribus diluendis et resolvendis magis diaeteticis inhaesisse regulis, quam medicamentis, eximia virtute resolvendi praeditis, et nescio certe, an ab antiqua medicina id melius factum sit, quam a recentiori arte, quae resolventibus omnem tribuere solet efficaciam. Remedia enim diaetetica, licet blande, sensim et sine effectu apparente agere videantur, sua tamen habent bona in morbis praecipue chronicis, ubi curatio diuturna, et immensa medicamentorum farrago necessaria esse solent; nescio enim, utrum tutior magis placeat curatio in morbis chronicis, an celerior et cum morbi secundarii periculo suscepta. Id quidem persuasum habeo, per resolutiva, crebrius et iterata dosi propinata, digestionem saepe ingentem capere noxam, quae haud raro tanta esse solet, ut morbus secundarius et gravior et molestior evadat

dat primario. Remedii medicamentosi dicti, ut a diaetetico distingueretur medicamento, ea est natura et indoles, ut graves et insolitos edat effectus, qui vero crebrius fieri nequeunt, quin natura iusto crebriori tumultu agitata et pervertatur et pessumdetur. Optima igitur semper mihi visa est Galeni regula ad Glauc. I. II. qui in morbis chronicis et febribus quartanis medico et blandam et mediocrem suavitatem curacionem, quae quidem remediis diaeteticis optime peragitur, quippe quae a naturae legibus parum aut nihil recedunt, et naturam magis ducere, quam cogere videntur.

Liceat vero mihi contendere, veteres in eo crebrius peccasse, quod medicamentis, atram bilem evacuantiis, parum caute usi fuerunt. Antiquitas helleboro suo peculiarem et fere specificam vim contra melancholiam tribuere solebat; quae quidem observatio satis mihi probare videtur, veteres helleboro in morbis melancholicis iusto crebrius abusos esse. Scio equidem apud nos etiam drastica in infarctibus propinari tanto saepe cum eventu, ut ingente proiciatur tumultu materia, morbi causam in se continens; at talia medicamenta a nostris medicis certe raro praescribuntur, et nunquam propinari posse videntur, nisi medicus ambiguo pugnare velit Marte, et vitae discrimini exponere sanitatem humanam. Vis vero hellebori purgans

gans non unica fuit ratio, cur eum in morbis melancholicis ita commendarent antiqui; notum enim est, huic medicamento, quemadmodum omnibus ceteris, drastice purgantibus, praeter vim omnia excretionum organa stimulantem, inesse eximiam facultatem, haemorrhoidum et mensium fluxum et promovendi et pellendi; quae quidem medicamenti virtus praecipue in causa fuisse videtur, cur helleborus iusto crebrius in morbis melancholicis a veteribus adhibitus sit. Constat enim ex morbi atri aetiologia, antiquos persuasum habuisse, per menses et haemorrhoides succum educi melancholicum, et ex eius retentione oriri atram bilem; quare ubicunque atram bilem intellexissent, haemorrhoides per helleborum et promovendas et excitandas esse crediderunt. Hinc factum esse credo, ut multi recentiores in infarctibus abdominalibus haemorrhoidum fluxum tanquam naturae beneficium habeant. Triste certe beneficium. Nihil enim et periculosius, et deterius suscipi atque effici posse videtur, nisi hunc fluxum et excitandi, et per pellentia temere promovendi conamen. Scio equidem, fluxum haemorrhoidalem promoveri posse, si vitae periculum imminet, aut periculosior ex eo retento minatur morbus; at ne crebrius id fiat pellentibus, quae sanguinem exaestuant, spasmos inducunt, stimulantque partes solidas, et morbum ipsum et

curatu' difficiliorem et toleratu molestiorem reddunt. Miror certe, quod in mensium et haemorrhoidum retentione pellentia in tanto usu posita sunt a nostris adeo medicis, ut ubicunque eam observarint, per haec drastica et pellentia praecipue promovendam censeant; nullum enim effectum cogitari posse credo, nisi intelligatur causa, quae huius effectus in se contineat rationem; quare contra causam obstructionis potius curationem censeo dirigendam, et quae pellentia dicuntur, quia naturam magis cogunt, quam ducunt, aut exterminanda existimo, aut, si nos iis in praxi supersedere non posse videamur, certe raro et caute adhibenda esse contendo. Semper autem solitos sum, ubicunque inveneram in medicina aliquid male et perperam factum, eiusdem erroris causam anquirere; ita invenisse mihi videor causam, cur mensium et haemorrhoidum obstructio per pellentia plerumque curari soleat; nunquam enim et menses et haemorrhoides promoventur, nisi aegritudines variae ex hac ipsa retentione ortae sint, quare facile fieri potest, ut causa habeatur, quod morbus est, et mensium et haemorrhoidum obstructio magis spectetur tanquam causa, cum tamen sit morbus, qui causam, unde devenerit, supponit aliam. Igitur menses, et haemorrhoides obstructae, quocunque demum modo fieri potest, promoventur, causam
enim

enim tollere idem est, ac morbum curare. At haec ipsa causae cum morbo commutatio ratio mihi esse videtur, cur medicis saepe nihil fiat molestius, et factu difficilius, nisi haec ipsa mensium et haemorrhoidum restitutio; causam enim retentionis parum anquirunt, et per pel-
 lentia naturae haemorrhagiam potius extorquere solent, quam menstruationem et fluxum haemorrhoidalem.

Veteres, cum saepe in atra bile spasticos viderent motus, hos omnino anodynis sedandos putarunt; notum enim est, *Hipp. de loc. in hom. C. 13.* radicem mandragorae commendasse. Sed nescio, annon illa atrae bilis species quae ex nervorum irritatione oritur, innotuerit veteribus. Hoc quidem certe scio, *Paulum Lib. VI. 2.* cauterem spleni adhibendum putasse, licet de eius efficacia male iudicasse videatur, quippe qui credat, per crustam, incute factam, educi succum melancholicum. Notum enim est, per irritationem, in alia parte factam, saepe tolli spasmus et irritationem in viscere remoto. Cauterisatio igitur eximum certe fuit remedium, dummodo in ea atrae bilis forma adhibitum sit, ubi atrae bilis causa in acrimonia consistit, quae assiduo stimulo partes vexat, spasmos efficit, et humores depravare solet; videtur enim hic ipse cauteris usus idem efficere, quod fonticulus in phthisi pulmonali,

ab acrimoniae stimulo producta; avertit enim acrimoniam, et ita morbi perficit curationem.

Neque omittendum ibi putavi, *Aetium L. VI. c. 10.* in atra bile remissionem ab omnibus medicamentis commendasse; haec ipsa enim regula haud parvi visa est momenti in morbis chronicis, et atra bile curanda, licet non pauci sint medici, qui eam omnino negligant. Quaecunque autem morbi sanatio, ab ipsa effecta natura, semper mihi et tutior et melius facta esse videtur, quam si solis perficitur medicamentis. Ista autem naturae conamina ut rite fieri possint, necesse est, ut natura in opere peragendo stimulis extrinsecus allatis haud perturbetur, quare, dummodo materia vasa infarciens apta sit reddita, ut natura vires suas in eam exferere possit, tunc ab omnibus omnino medicamentis abstinendum esse videtur, quippe materiae coctio a sola perfici potest natura. Quodcunque praeterea medicamentum praeternaturale est, et effectus prodit praeternaturales; quare ea per tempus exhiberi nequeunt, quin sensibilitatem et irritabilitatem reddant inertem, et morbum per se chronicum cum diuturniorem curatu difficiliorem faciant. Scio praeterea, remedia adeo efficacissima, si diu et iterata dosi exhibeantur, ita fieri inertia, ut natura ab iis nullas patiatur ulterius immutationes. Ita in nosocomio Caritatis Berolinensi vidi matronam,

spas-

spasmis hysteri-
 cis subiectam, cuius natura opii
 viribus ita assueta fuit, ut quotidie ingentem
 eiusdem medicamenti copiam sumeret. Quae
 cum ita sint: profecto necesse esse videtur, ut
 medicus in atra bile ab omnibus interdum me-
 dicamentis abstinere, ne natura tanto subinde
 induatur torpore, ut cuiuscunque stimuli pa-
 tiens, a nullo medicamento possit
 excitari.